

University of Groningen

Open content, erfgoed en het publieke domein

Hoorn, E.

Published in:
Erfgoed 2.0 Nieuwe perspectieven voor digitaal erfgoed

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2009

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Hoorn, E. (2009). Open content, erfgoed en het publieke domein. In *Erfgoed 2.0 Nieuwe perspectieven voor digitaal erfgoed* (blz. 63-74).

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Erfgoed 2.0

Nieuwe perspectieven
voor digitaal erfgoed

Bart De Nil & Jeroen Walterus (red.)

PHARO PUBLISHING

Erfgoed 2.0

Nieuwe perspectieven voor digitaal erfgoed

© 2009 FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw
Priemstraat 51, BE-1000 Brussel
www.faronet.be

www.pharopublishing.be

Concept en redactie: Bart De Nil & Jeroen Walterus

Eindredactie: Hilde Schoefs

Vormgeving: Typeface (Leuven)

Lettertype & papier: Cronos pro & Briem Akademi op maco mat

Beeldredactie: Bart De Nil & Jeroen Walterus

Tabbladillustraties: U.S. Army Photo's (Public domain)

Tekstcorrectie: Bertie Goudriaan

Druk: Leën Offsetdruk (Hasselt)

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Citeren met bronvermelding is wel toegestaan en wordt zelfs aangemoedigd.

Zoveel mogelijk is getracht de eventuele rechthebbenden van de afbeeldingen te achterhalen. Rechthebbenden die in dit verband niet zijn benaderd, wordt verzocht zich met de uitgever in verbinding te stellen.

ISBN: 978-90-8992-004-1

Wettelijk depot: D/2009/11.524/2

NUR : 612

Met steun van de
Vlaamse overheid

Inhoud

Cultureel erfgoed en web 2.0 Bart De Nil & Jeroen Walterus	9
How will we preserve virtual worlds? Jerome P. McDonough	21
Mobiele ICT en erfgoed De bezoekerservaring verrijken met mobiele gidsen Kris Luyten, Jolien Schroyen, Karel Robert, Kris Gabriëls, Daniël Teunkens, Karin Coninx, Eddy Flerackers & Elke Manshoven	41
Open content, erfgoed en het publieke domein Esther Hoorn	63
Het gebruik van opencontentlicenties in het Vlaamse erfgoedveld Tom Evens	75
Van steekkaart tot webinterface De evolutie van metadata-beheer binnen de erfgoedsector Seth van Hooland & Hein Vanhee	87
Virtuele participatie Gert Nulens	109
De legpuzzel van digitale duurzaamheid Barbara Sierman	123
Businessmodelaspecten van digitale cultuurproductie en -consumptie Een kritische reflectie op enkele geldende mis- en opvattingen Olivier Braet	141
De digitale ontsluiting van audiovisueel erfgoed Ontwikkelingen en toekomstperspectieven Brecht Declercq	159
Een digitaal verleden Het gebruik van ICT in archeologisch onderzoek Lieven Verdonck, Geert Verhoeven, Frank Vermeulen & Hélène Verreyke	177
Bibliografie	193

Open content, erfgoed en het publieke domein

63

Esther Hoorn

Inleiding

Erfgoedinstellingen hebben zich nooit veel met auteursrecht hoeven bezighouden. Met de komst van het web is daar verandering in gekomen.¹ Op het eerste gezicht ontstaat er bij vrije beschikbaarheid op internet een spanningsveld tussen het publieke belang van vrij toegankelijk erfgoed en de belangen van rechthebbenden, uitgevers en de collectieve rechtenorganisaties. Maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. Steeds meer innovatieve samenwerkingsprojecten op internet maken gebruik van Creative Commons (CC)-licenties. Deze licenties zijn gemaakt voor creatieve geesten die hun werk vrij op internet beschikbaar willen maken en afspraken willen maken over toegestaan hergebruik.

Dit artikel belicht de werking en achtergronden van de Creative Commonslicenties. In digitaliseringsprojecten willen erfgoedinstellingen vaak interactie met de gebruiker realiseren. Dat is mogelijk als online-erfgoedmateriaal vrij beschikbaar is en makkelijk hergebruikt kan worden. CC-licenties leggen de rechten en vrijheden van gebruikers vast. Net erfgoedinstellingen hebben de technische expertise om het belang van kenbare informatie over hergebruik te kunnen waarderen. Musea en archieven kunnen de licenties toepassen als zij zelf het auteursrecht hebben. In andere digitaliseringsprojecten kunnen ze onderhandelen met rechthebbenden over het gebruik van CC-licenties. Het Europese beleid geeft hiervoor aanknopingspunten. Aan het slot van dit artikel zal dit digitaliseringsbeleid besproken worden. Daaraan voorafgaand worden erfgoedinstellingen die overwegen CC-licenties in te zetten, geholpen aan de hand van voorbeelden uit de praktijk. De boodschap is hierbij dat het belangrijk is om in een vroeg stadium te bedenken op welke manier men wil dat het erfgoedmateriaal verder gebruikt en verspreid wordt. Daarvoor moet de gedachte losgelaten worden dat het auteursrecht alleen maar lastig en complex is.

Er zijn ook meer principiële argumenten die erfgoedinstellingen ertoe zouden moeten aanzetten om CC-licenties te stimuleren. De licenties zijn instrumenten in een

¹ Zie E. Hoorn, *Creative Commons licences for cultural heritage institutions*, beschikbaar op www.ivir.nl/creativecommons/CC_for_cultural_heritage_institutions.pdf en J.J. Dijkstra & E. Hoorn, 'Juridische aspecten van de digitale bibliotheek' in: *De Digitale Bibliotheek, Essentials*: Rotterdam, beschikbaar op <http://irs.ub.rug.nl/ppn/306166704>. Daarnaast geeft de *Juridische Wegwijzer Archieven en Musea online* van Annemarie Beunen en Tjeerd Schiphof een praktisch aanpak voor verschillende juridische vragen van medewerkers in de archief- en museumsector. De *Juridische Wegwijzer* is beschikbaar op www.taskforce-archieven.nl/projects/juridischewegwijzer/documenten.

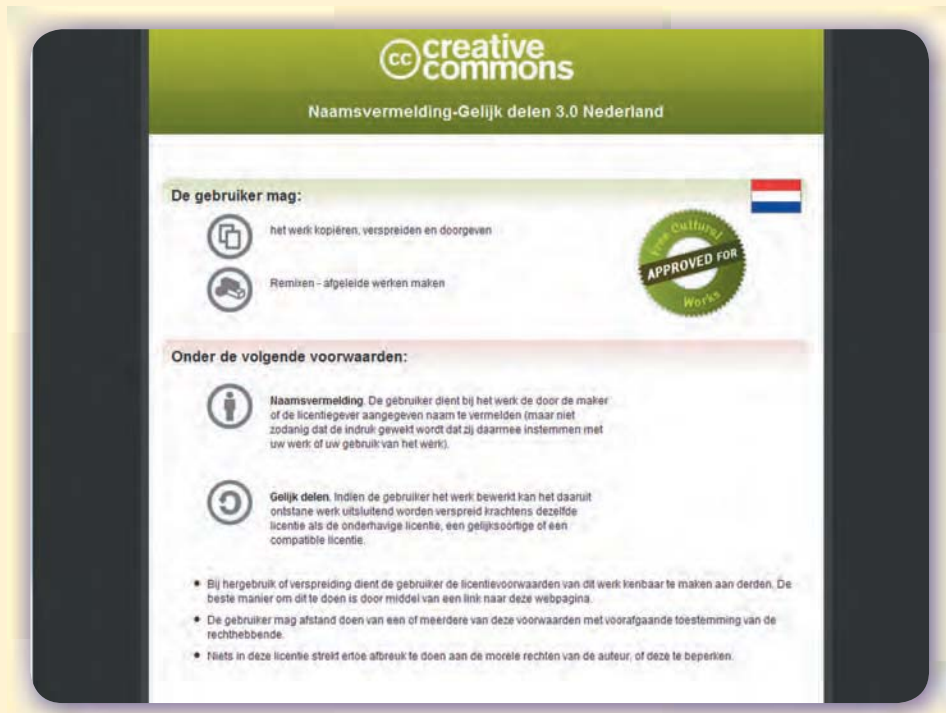
debat over vrij delen van cultuur en samenwerking aan open content. Het versterken van de vrijheid om kennis en cultuur te delen, hoort van oudsher tot de taken van erfgoedinstellingen. Door samenwerking met de CC-beweging en vrijwilligersinitiatieven, zoals Wikipedia, kan met de komende generatie de vrijheid om content op internet te delen, bevochten worden.

Gestandaardiseerde afspraken

De CC-licenties zijn gestandaardiseerde afspraken tussen maker en eindgebruiker. Het unieke van de licenties is dat ze niet alleen in juridisch sluitende vorm beschikbaar zijn, maar ook in gewone mensentaal en in metadata. Een zoekmachine kan vinden welke vrijheden aan het werk verbonden zijn. De internationale Creative Commonsbeweging zorgt er bovendien voor dat de licenties in alle landen passen in het nationale recht en hetzelfde effect hebben. Met de handhaving ervan houdt de CC-beweging zich echter niet bezig. De maker koppelt een afspraak over toegestaan hergebruik aan zijn werk. De Gelijk Delenlicentie bijvoorbeeld maakt het mogelijk om zonder contact met de maker een werk te veranderen, mits het nieuwe werk ook weer onder dezelfde licentie beschikbaar wordt gesteld. Ook is het mogelijk een CC-licentie te kiezen die commercieel hergebruik uitsluit. Er loopt op dit moment onderzoek om in kaart te brengen hoe commercieel hergebruik geïnterpreteerd wordt. Aan een CC-licentie zit de voorwaarde vast dat je de naam van de maker bij hergebruik vermeldt. Vind je je eigen foto's op internet terug, zonder dat jouw naam als maker genoemd wordt, dan helpt vaak al een e-mailtje om deze 'contractbreuk' te herstellen. Iemand die veel werk steekt in bijvoorbeeld een vertaling van een artikel op een website, wil misschien contact met de schrijver opnemen. Door de naamsvermelding bij de licentie is de maker makkelijk te vinden. Toch kan het soms nodig zijn om naar de rechter te gaan. Zo stonden in 2006 het weekblad *Weekend* en Adam Curry tegenover de rechter in een zaak die was aangespannen door Curry. Curry had op Flickr foto's beschikbaar gesteld onder een CC-licentie die commercieel hergebruik niet toestond, maar het weekblad had de beelden toch gebruikt. De rechter stelde vast dat het blad had moeten doorklikken op het CC-icoontje en zich aan de voorwaarden had moeten houden. Curry werd een schadevergoeding toegewezen.

CC en het auteursrecht

Hoe past de Creative Commonslicentie in het auteursrecht? De auteurswet geeft aan de maker van een creatief werk het exclusieve recht om te beslissen over openbaarmaking of verveelvoudiging van zijn werk. Hiermee kan de maker zijn economische belangen en zijn belang van erkenning als auteur veiligstellen. Bij een keuze voor een CC-licentie laat de maker deze exclusiviteit los. Hij maakt het werk vrij beschikbaar. Door de licentie kan hij daarbij dan wel voorwaarden over toegestaan hergebruik aan het werk verbinden. De ontwerpers van de CC-licenties hebben het zo ingericht

Figuur 1. De Gelijk Delenlicentie is goedgekeurd voor de verspreiding van Free Cultural Works

dat die voorwaarden nooit vormen van hergebruik beperken, die door het auteursrecht al zijn toegestaan. Hoewel velen nog het oude copyrightteken – © – gebruiken om het auteursrecht vast te leggen, is hier eigenlijk geen procedure of herkenningsteken voor nodig. Dat maakt het lastig om na te gaan of je iets van internet mag hergebruiken in een werkstuk of een vertaling. De Creative Commonslicentie biedt in dat geval uitkomst.

Het auteursrecht ontstaat bij het maken van een creatief werk. Alleen op een werk met een eigen oorspronkelijk karakter en met het persoonlijke stempel van de maker rust auteursrecht. Het geldt niet voor ideeën, feiten en werken die niet meer beschermd worden. Het is een tijdelijk monopolie. Het auteursrecht loopt gewoonlijk af zeventig jaar na het overlijden van de maker. Ook zijn er al vormen van hergebruik door de auteurswet zelf toegestaan. Zo mag je bijvoorbeeld voor een recensie een stukje uit het werk van iemand anders kopiëren en openbaar maken. Al deze elementen, die niet of niet meer onder het auteursrecht vallen, worden samen het publieke domein genoemd. De bijzondere rol van erfgoedinstellingen voor het behoud van het publieke domein is al erkend in de auteurswet. Zo mogen erfgoedinstellingen een kopie maken van werken uit hun collectie voor conserveringsdoeleinden, ook als er nog auteursrecht op rust. Maar deze beperking op het auteursrecht van de maker gaat niet zo ver, dat een erfgoedinstelling dit werk ook openbaar mag maken.

Figuur 2. Het Communia-netwerk verkent juridische, technische en sociale mogelijkheden om het publieke domein op internet te versterken

Stimulans voor creativiteit en innovatie

Bedenker van de Creative Commonslicenties is de Amerikaanse professor Lawrence Lessig.² Lessig heeft in zijn boek *Free Culture* een aansprekende analyse gegeven van de manier waarop de film- en muziekindustrie vernieuwing tegenhoudt. Deze industrie bepleit technische beschermingsmaatregelen en versterking van het auteursrecht. Omdat het auteursrecht vaak niet effectief met technische beschermingsmiddelen valt te handhaven, worden advocaten ingezet en rechtszaken aangespannen. Een lange beschermingstermijn voor de distributie van bijvoorbeeld films past echter niet meer in een tijd waarin door *filesharing* goedkopere vormen van distributie mogelijk zijn. Kortom, de verspreiding van kennis en cultuur vraagt om nieuwe businessmodellen en een debat over het belang van de vrijheid om kennis en cultuur te delen.

Lessig beschrijft in zijn werk, dat integraal onder een CC-licentie op internet beschikbaar is, dat de internetgeneratie invulling geeft aan de vrijheid van meningsuiting door bestaand beeldmateriaal te hergebruiken. Om dit binnen de grenzen van het recht zo goedkoop mogelijk te kunnen doen, zijn de Creative Commonslicenties ontwikkeld. Met een paar muisklikken op internet kun je bijvoorbeeld legaal je eigen filmpje op YouTube maken, mits je materiaal met een CC-licentie gebruikt. Anders gezegd: als veel mensen de CC-licenties gebruiken, ontstaat er een contractuele uitbreiding van het publieke domein.

² Zie: www.Lessig.org.

Het publieke domein is geen gegeven

“Het publieke domein, de afwezigheid van enige soort van beperking op geestesproducten of creatief werk oftewel de vrijheid om te kopiëren is de hoofdregel waarop de intellectuele eigendomsrechten een uitzondering zijn.”

Dit is de stellingname van de Belgische auteursrechtenexpert Séverine Dusollier, die onlangs samen met een Franse collega een raamwerk ontvouwde voor versterking van het publieke domein in het continentaal Europese auteursrecht.³ Het debat over de bescherming van het publieke domein op internet zal in de komende jaren in steeds bredere kring gevoerd moeten worden.⁴ Een katalysator daarvoor is het Communia-netwerk, een Europees netwerk voor het digitale publieke domein. Er is een netwerk nodig van wetenschappers, erfgoedinstellingen en vrijwilligersinitiatieven. Kernpunt is hierbij dat zeker in de digitale omgeving het publieke domein geen gegeven is. Er ontstaat wel een steeds breder draagvlak voor de versterking van het publieke domein. Dat is onder meer zichtbaar in de brede acceptatie van Creative Commonslicenties. Ook eindgebruikersgemeenschappen geven het signaal dat op basis van het auteursrecht samengewerkt kan worden door sociale normen over het delen van kennis en cultuur expliciet te maken. Juist erfgoedinstellingen beseffen heel goed dat er nog heel wat moet gebeuren voordat iets dat in het publieke domein ‘valt’, ook werkelijk vrij beschikbaar is. Kenbaar maken wat wel kan worden hergebruikt geeft in het debat een goed signaal af. Erfgoedinstellingen hebben expertise over metadata voor het toegankelijk maken van collecties. Voor het vindbaar maken van rechten op hergebruik kunnen zij aansluiting zoeken bij de CC-beweging. Zo kunnen zij het publiek ook op internet bij hun collecties betrekken.

Gebruikers werken aan open content

In de zomer van 2008 liet een woordvoerder van Europeana weten gecharmeerd te zijn van de mogelijkheden om samen te werken met Wikipedia. Hierdoor kunnen Europese burgers een rol krijgen bij de verdere verspreiding van digitaal cultureel erfgoed. Lemma's zouden kunnen worden verrijkt met foto's uit erfgoedcollecties.⁵ Een initiatief als Wikipedia wordt in de eerste plaats gezien als een gemeenschappelijk project om een encyclopedie te maken. Maar het kan ook worden beschouwd als een alternatieve manier om door samenwerking bij te dragen aan de ontwikkeling en verspreiding van vrij te gebruiken content op internet. De doelstelling van Wikipedia is immers een 'rechtenvrije' encyclopedie uitbouwen. Binnen de Wikipedia-gemeenschap worden beleid en technische hulpmiddelen ontwikkeld om die doelstelling te ondersteunen. Voor vrijwilligersprojecten is het van belang dat kenbaar is welke mate van vrijheid er is om van het materiaal gebruik te maken. Er is een keurmerk ontwikkeld dat erkenning geeft aan licenties die bijdragen aan 'Free Cultural Works'.

3 Dusollier & Benabou, 2007.

4 James Boyle, *The Public Domain: Enclosing the Commons of the Mind*, gratis te downloaden op: www.thepublicdomain.org.

5 Olga van Ditzhuijzen, 'Europese digitale databank Europeana.eu ontsluit collecties musea en bibliotheken', *NCR Handelsblad*, 26 augustus 2008.

Erfgoed kan worden opgenomen in Wikipedia als er een licentie aan vasthangt die aan dat keurmerk voldoet. Erfgoed met twee varianten van de CC-licentie is bruikbaar voor Wikipedia: de licentie die alleen naamsvermelding vraagt bij hergebruik, en de licentie die gelijk delen als voorwaarde stelt.

Het feit dat Wikipedia floreert laat zien dat er een alternatief is voor het dominante verhaal over het auteursrecht, waarbij exclusiviteit voorop staat. Het is een voorbeeld van de *'sharing economy'*. Lawrence Lessig vat het in zijn laatste boek krachtig samen: "Wikipedia is voor cultuur, wat het GNU/Linux is voor software ...".⁶ Met de opensourcebeweging delen dit soort initiatieven de kernwaarden openheid en interoperabiliteit. De opensourcebeweging werkt aan software die iedereen vrij mag hergebruiken. Dit soort projecten werkt aan open content. Zo stemt iedereen die meewerkt aan Wikipedia, in met een licentie die anderen de vrijheid geeft de bijdrage weer te bewerken en verder te verspreiden. Ook commerciële initiatieven die bijdragen aan de verdere verspreiding, zijn welkom. Daardoor kon de Duitse uitgever Bertelsmann in het najaar van 2008 een selectie uit de Duitse Wikipedia op papier op de markt brengen. Wel waarborgt de licentie dat niemand een monopolie kan vestigen op de verdere verspreiding van de encyclopedie.

Bezint eer ge begint

Hoe kunnen erfgoedinstellingen CC-licenties in de praktijk toepassen? Bij digitaliseringsprojecten moet goed in de gaten worden gehouden met welk doel het materiaal beschikbaar wordt gesteld. Veel musea zullen in ieder geval de wens hebben dat hun materiaal gebruikt kan worden in wiki's die voor onderwijsdoeleinden gebruikt worden. Er is niet één juiste licentie aan te bevelen. De keuze hangt af van de aard van het materiaal, de financiering van het project, welke belangen rechthebbenden hebben bij vrije verspreiding en bij welk vrijwilligersinitiatief men wil aansluiten. Het is belangrijk om hier in een vroeg stadium over na te denken. Wel moet benadrukt worden dat juist erfgoedinstellingen in een positie zijn waarin zij enig risico kunnen nemen bij het beschikbaar maken van werk op internet.

De hoofdlijnen voor een auteursrechtenbeleid zijn door erfgoedinstellingen alleen nog verkend voor grootschalige projecten. Bij massadigitalisering komt dan als belangrijk knelpunt naar voren dat van veel erfgoed niet bekend is wie de rechthebbende is. Voor de toekomst is het daarom van groot belang om ervaring op te doen met het certificeren van wat wel vrij hergebruikt mag worden.

Een archief of een museum kan ook besluiten om een voorzichtige start te maken met het toevoegen van informatie over hergebruik. Zo stimuleert het *Flickr: The Commons* project de toevoeging van een mededeling over de rechten, die vrij algemeen is. Er wordt kenbaar gemaakt dat er *'no known copyright restrictions'* zijn. Aan de gebruikerskant gebruikt Wikipedia bijvoorbeeld de *'PD-art tag'* om aan te geven

⁶ Lessig, 2008, p. 162.

Figuur 3. Op de mashup van Erf-goed.be kan het publiek foto's van beschermde monumenten laten plaatsen onder een Creative Commonslicentie

dat er sprake is van een reproductie van een kunstwerk, dat binnen het project vrij gebruikt kan worden.

Voorbeelden uit de praktijk

Het Vlaamse initiatief Erf-goed.be werkt onder een Creative Commonslicentie. Erf-goed.be is een 'mashup'⁷ van kaarten en Flickr. Gratis software maakt het mogelijk om op een kaart door te klikken naar foto's van beschermde monumenten. Het zou te duur worden om alle monumenten te laten fotograferen. Nu kan iedereen hier foto's van beschermde monumenten laten plaatsen. Het publiek raakt hierdoor ook meer betrokken bij erfgoed in de eigen omgeving. Veel foto's zijn alleen voor niet-commerciële doelen vrij beschikbaar. Wil een uitgever zo'n foto in een commerciële publicatie opnemen, dan moet hij daarvoor apart toestemming van de maker vragen. Door de Creative Commonslicentie is het makkelijk te achterhalen wie de rechthebbende is.

Vaak hebben ook archieven historische Ansichtkaarten van monumenten. Als duidelijk is dat er geen auteursrecht meer op een kaart rust, kan het archief dit aan gebruikers laten weten met een publiekdomeinverklaring. Is er nog geen duidelijkheid over, dan kan een archief aan lokale vrijwilligers vragen om dat uit te zoeken. Rust er

⁷ Een mashup is een webapplicatie die gegevens uit verschillende bronnen combineert. Zie bijvoorbeeld www.programmableweb.com/mashups voor de juridische aspecten: Palfrey & Gasser, 2007, <http://cyber.law.harvard.edu/interop/pdfs/interop-mashups.pdf>.

Creative Commonslicenties

Naamsvermelding: iedereen mag het werk verspreiden en hergebruiken met als voorwaarde dat op passende wijze de maker genoemd wordt. Naamsvermelding is ook een voorwaarde bij de andere licentievormen.

Niet-commercieel: hergebruik mag alleen voor niet-commerciële doeleinden.

Geen afgeleide werken: Iedereen mag het werk in de bestaande vorm verspreiden, maar voor een vertaling of een bewerking moet toestemming worden gevraagd.

Share alike: vertalingen en bewerkingen zijn toegestaan, mits de nieuwe werken ook weer onder een CC-licentie beschikbaar worden gemaakt.

wel auteursrecht op een kaart, dan kan het archief aan de rechthebbenden voorstellen om het materiaal onder een Creative Commonslicentie beschikbaar te maken. Door deelname aan zo'n *mashup* kunnen archieven en musea hun collectie beter zichtbaar maken op internet en de bezoekersstroom naar hun instelling vergroten. Ook de hosting van bewerkt beeldmateriaal over hun collectie kunnen ze onder een Creative Commonslicentie faciliteren. Dit format heeft de VPRO met het Wereldmuseum in Rotterdam toegepast op geluidsmateriaal. Het museum maakte op internet geluidsfragmenten beschikbaar van muziekinstrumenten uit de eigen collectie. De resultaten konden onder een CC-licentie weer op de website van het museum gezet worden. Iedereen mocht het materiaal remixen. Het is een belangrijke manier voor de internetgeneratie om zich gemeenschappelijk erfgoed eigen te maken. Het is motiverend om door actief te delen en bewerken bij te dragen aan open content op internet. Onduidelijkheid over het auteursrecht kan daarbij remmend werken. De keuze voor een eindgebruikerslicentie zorgt dat wat technisch kan, ook mag.

Europees digitaliseringsbeleid

In het Europese digitaliseringsbeleid staat de vraag naar de rol en visie van de eindgebruiker nog niet duidelijk op de agenda. De strategie voor digitalisering, onlinetoegeankelijkheid en behoud van Europa's gemeenschappelijke erfgoed in digitale vorm, krijgt vorm door massadigitaliseringsprojecten, waarbij archieven en bibliotheken hun collectie digitaliseren en online beschikbaar maken voor het publiek. Om dit soort digitaliseringsprojecten van de grond te krijgen, wordt veel belang gehecht aan samenwerking met rechthebbenden en andere belanghebbenden. Het *Google Books*-project is een voorbeeld van zo'n publiek-private samenwerking. In mei 2008 bracht een expertgroep van de EU advies uit over dit soort samenwerkingsprojecten en de

mogelijkheden van sponsoring.⁸ Het rapport stelt vast dat erfgoedinstellingen vaak niet de rechthebbenden zijn voor werken in hun collectie en dat ze door publieke financiering beperkt zijn in verspreidingsmodellen. Private partners moeten aantonen dat het project voor hun doelgroep iets oplevert. Een tijdelijk embargo wordt daarbij aanvaardbaar geacht om de belangen te verzoenen. Maar de hoofdlijn is dat er bij dit soort digitaliseringsprojecten op termijn geen plaats kan zijn voor exclusiviteit. Daarnaast noemt het rapport expliciet de mogelijkheid om te onderhandelen over het toepassen van Creative Commonslicenties. Erfgoedinstellingen kunnen dit bij de onderhandelingen voorstellen als ze willen afdwingen dat eindgebruikers de gedigitaliseerde werken weer kunnen hergebruiken.

Het is niet vanzelfsprekend dat openbaar kenbaar is wat er wordt afgesproken. Hiervoor geeft het rapport de aanbeveling dat aansluiting wordt gezocht met de richtlijn inzake het hergebruik van overheidsinformatie.⁹ Dit zijn de belangrijkste punten uit deze sinds 2005 geldende richtlijn:

- er wordt geen onderscheid gemaakt in beschikbaarheid voor commerciële of niet-commerciële partners of doeleinden;
- de afspraken en licenties zijn transparant en kenbaar;
- exclusiviteit moet worden vermeden. Als er afspraken gemaakt worden met exploitatie op basis van exclusieve toegang, dan moeten die afspraken openbaar zijn en minimaal eens in de drie jaar herzien worden.

Gebrek aan informatie over wie de auteursrechthebbende is en of er nog auteursrecht op een werk rust, is ook de oorzaak van het probleem van de zogenaamde 'verweesde' werken. Dit zijn werken die niet openbaar mogen worden gemaakt, omdat niet te achterhalen is of de rechthebbenden hiervoor toestemming willen geven. Voor een strategie om verweesde werken in de toekomst te voorkomen, beveelt de auteursrechtenwerkgroep aan om meer aandacht te besteden aan het vastleggen van informatie over de rechtenstatus in de metadata.¹⁰ Tot slot valt in de mid-term review van i2010: *Digital Libraries, het Europese project voor digitalisering* te lezen dat onderwerpen als interoperabiliteit en transparantie van digitalrightsmanagement-systemen voor consumenten aan de orde zullen komen in de aangekondigde aanbeveling over onlinecontent.¹¹ Het bovenstaande laat zien dat er in het Europese digitaliseringsbeleid aanknopingspunten liggen voor eindgebruikers om hun wensen over kenbaarheid van mogelijkheden van hergebruik te laten horen.

8 Zie: *Final Report on Public Private Partnerships*, mei 2008: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg_minutes/ppp/ppp_final.pdf.

9 De richtlijn 2003/98/EC11 geeft specifieke regels voor hergebruik van overheidsinformatie: http://ec.europa.eu/information_society/policy/psi/docs/pdfs/directive/psi_directive_en.pdf.

10 *Final Report on Digital Preservation, Orphan Works and Out-of-Print Works*, June 3rd 2008: http://ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/hleg_minutes/copy-right/copysub_final.pdf.

11 Zie: *Preparing Europe's digital future: i2010 Mid-Term Review*. Brussels, 17.04.2008 COM(2008) 199 final {SEC(2008) 470}.

Digitaal curator

Bij het gebruik van CC-licenties verschuift het perspectief van het auteursrecht van rechthebbenden naar mensen die samenwerken aan het toegankelijk maken van cultuur op internet. Musea en archieven kunnen bij deze ontwikkeling aansluiten door in digitaliseringsprojecten expliciet aandacht te besteden aan de mogelijke toepassing van CC-licenties. Zo kunnen erfgoedinstellingen een rol als digitaal curator waarmaken.

Esther Hoorn (1960) is jurist en informatiespecialist bij de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Rijksuniversiteit Groningen. Door haar deelname aan het landelijke DARE-project (Digital Academic Repositories) is zij deskundige op het gebied van open content. Zij adviseert over open access en auteursrecht. Voor het Instituut voor Informatierecht in Amsterdam deed zij in 2006 een onderzoek naar het gebruik van Creative Commonslicenties door cultureel-erfgoedinstellingen. Voor dit rapport ontving zij in 2007 de Victorine van Schaick-prijs.

FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed vzw, Priemstraat 51, 1000 Brussel (<http://www.faronet.be>), geeft het bijgaande onderdeel van het werk *Erfgoed 2.0, Nieuwe perspectieven voor digitaal erfgoed* vrij voor verspreiding onder een Creative Commons Naamsvermelding-Geen Afgeleide werken 2.0 België Licentie. (1 januari 2010)

De Creative Commons Naamsvermelding-Geen Afgeleide werken 2.0 België Licentie is van toepassing op dit werk. Ga naar <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/2.0/be/> of stuur een brief naar Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, VS om deze licentie te bekijken.

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden en doorgeven, onder de volgende voorwaarden:

- **Naamsvermelding:** de gebruiker dient bij het werk de door de maker of de licentiegever aangegeven naam te vermelden (maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat zij daarmee instemmen met uw werk of uw gebruik van het werk).
- **Geen afgeleide werken:** de gebruiker mag het werk niet bewerken.

Bij hergebruik of verspreiding dient de gebruiker de licentievoorwaarden van dit werk kenbaar te maken aan derden.

De gebruiker mag afstand doen van een of meerdere van deze voorwaarden met voorafgaande toestemming van de rechthebbende.

Niets in deze licentie strekt ertoe afbreuk te doen aan de morele rechten van de auteur, of deze te beperken.

Het voorgaande laat de wettelijke beperkingen op de intellectuele eigendomsrechten onverlet.

De tekst van de volledige licentie is beschikbaar op de website van Creative Commons:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nd/2.0/be/legalcode.nl>